

JIRÍ SEDLÁK

ANALÝZA PSYCHOLOGICKÝCH PUBLIKACÍ Z OBLASTI KÁDROVÉ A PERSONÁLNÍ PRÁCE ZA LÉTA 1949—1971

Rozbor zahrnuje českou a slovenskou literaturu za léta 1949—1971 i cizojazyčnou literaturu, publikovanou českými nebo slovenskými autory. Hlavním pramenem pro sestavení soupisu byly bibliografie z oboru psychologie práce, uveřejněné v časopisu Psychologie v ekonomické praxi 1966—1974. Z nich byly vybrány problémy kádrové a personální práce (KPP), a to v nejširších souvislostech, takže byly zařazeny také např. otázky psychologie bezpečnosti práce, hygieny práce, metod, užívaných v rámci kádrových a personálních činností, psychologie motivace, některé sociálněpsychologické studie, pokud mají vztah ke kádrovým a personálním činnostem.

Přes poměrně značné množství publikací (kolem 860), není bibliografie úplná. Především neobsahuje práce z posledních let 1972—1974 a rok 1971 je neúplný. Důvodem je skutečnost, že za uvedená léta neexistuje úplný soupis studií z oboru psychologie práce.

Kádrové a personální činnosti a jejich psychologické problémy mají speciální postavení v systému řízení a organizace podniků i celé naší společnosti. Mají stejnou závažnost jako problémy výrobní, ekonomické, filozofické, sociální, obchodní, technické a jiné.

Počet prací za léta 1949—1971 se odhaduje v oboru psychologie práce v ČSSR podle stávajících bibliografických údajů na nejméně 2 200 prací, z toho se odhaduje kolem 840—860 prací z oblasti psychologie kádrové a personální práce (38,2 %). I když nejsou údaje zcela přesné a úplné, lze sledovat v jednotlivých šestiletích postupný, poměrně strmý růst počtu prací (viz tab. 1). Z celkového počtu prací z oblasti kádrové a personální práce (KPP), řešené z psychologického hlediska v prvních 12 letech bylo uveřejněno kolem 10 % studií, v letech 1961—1966 to byla více jak čtvrtina prací, v letech 1967—1971 více než polovina publikací.

Spoluúčast psychologů a psychologické přístupy při řešení problémů KPP byly stále častěji předmětem úsilí a byly k dispozici vedoucím hospodářským pracovníkům.

Růst počtu publikací je v přímé závislosti na růstu počtu absolventů oboru psychologie, zvláště pak psychologů, specializovaných na obor psychologie práce. V roce 1949 bylo psychologů práce kolem 10, v roce 1964/65 kolem 40,

v roce 1970/71 kolem 140, v roce 1974/75 kolem 390. Vzestup počtu publikací z oblasti psychologie kádrové a personální práce byl podstatně ovlivněn také tou skutečností, že v posledních letech byli odborní psychologové práce na podnicích a závodech převážně začleňováni do útvarů kádrové a personální práce a hlavní náplní jejich činnosti se stala přednostně tato problematika.

Tabulka 1
Rozložení přírůstků psychologických publikací z KPP

Poř. čís.	Rozmezí let	% prací z psychologie KPP
1.	1949—1954	1,6
2.	1955—1960	8,6
3.	1961—1966	27,9
4.	1967—1971	61,9
Součet		100,0 %

Tabulka 2
Četnost publikací autorů v oblasti psychologie KPP

Poř. čís.	Počet publikací	Počet autorů	%
1.	47—60	3	0,76
2.	29—45	3	0,76
3.	23—26	3	0,76
4.	16—19	3	0,76
5.	11—15	4	1,02
6.	8—10	7	1,78
7.	5—7	18	4,57
8.	4	8	2,03
9.	3	25	6,35
10.	2	49	12,45
11.	1	171	43,40
12.	žádná publikace	100	25,36
Součet		394	100,00

Na publikační činnosti se nepodíleli jednotliví odborní psychologové stejnou měrou. Lze rozlišit skupinu, která nepublikovala vůbec (kolem 100 jedinců, většinou mladých absolventů), a malou skupinu, která byla vysoce produktivní, neboť 15 autorů z 390 (4 %) uveřejnilo 460 prací z celkového počtu 860 prací z oblasti psychologie KPP (tj. přes 53 %). Podrobnější informace poskytuje tabulka 2, z níž vyplývá, že asi čtvrtina (25,5 %) psychologů práce zůstala mimo aktivitu v oblasti KPP, více než polovina (62 %) vykázala minimální aktivitu (1—3 práce) a asi jedna dvanáctina psychologů práce (8 %) uveřejnila 4—10 prací z oblasti KPP.

Jednotlivé kádrové a personální činnosti byly zpracovány a prozkoumány nerovnoměrně (viz tab. 3). Necelá polovina prací se týkala základních úseků KPP. Nejvíce prací bylo věnováno bezpečnosti a hygieně práce (24 %, vztaženo na celkový počet prací zaměřených na základní personální a kádrové činnosti a 11 %, vztaženo na celkový počet prací, uveřejněných v oblasti psychologie KPP). Všechny uveřejněné studie z oblasti bezpečnosti a hygieny práce nemají užší zaměření na problematiku psychologie kádrových a personálních činností. Bylo by možno je rozdělit na dvě části. Na publikace s personálním zaměřením (péče o člověka) a na publikace se širším zaměřením inženýrskopsychologickým, bezpečnostně technickým apod. Vzhledem k tomu, že se obvykle otázky bezpečnosti a hygieny práce zařazují do oblasti kádrových a personálních činností vcelku, přidrželi jsme se tohoto zaměření. Na druhém místě je hodnocení pracovníků, na třetím výběr, na čtvrtém výchova a výuka pracovníků. V těchto čtyřech oblastech by bylo možno očekávat od psychologů vypracování monografických studií o dané problematice a metodických studií a návrhů pro vedoucí pracovníky, neboť se již shromáždilo dostatečné množství informací v rámci našeho státu. Oblasti psychologie náboru, propouštění, mzdovým otázkám nebyla věnována žádná samostatná studie, tyto otázky byly řešeny v rámci jiných problémů. Neznamená to, že se jimi psychologové vůbec nezabývali. Minimální pozornost byla věnována psychologické problematice přípravy na povolání, psychologickým otázkám kádrových rezerv, péči o pracující, psychologii náboru, propouštění a mzdovým otázkám.

Jednou ze základních otázek psychologie práce je analýza povolání. Je východiskem pro řešení řady problémů a poskytuje velmi důležité informace pro řešení některých psychologických otázek KPP. V psychologických studiích byla a zůstala v popředí zájmu, jak o tom svědčí množství publikací.

Tabulka 3

Přehled propracovanosti jednotlivých kategorií KPP v publikacích psychologů

Poř. čís.	Činnost KPP	Počet prací	%
1.	Bezpečnost a hygiena práce (BHP)	98	24
2.	Hodnocení podřízených pracovníků	62	15
3.	Výběr pracovníků	56	13
4.	Výchova a výuka pracovníků	43	11
5.	Poradenství	36	9
6.	Rozmístování	28	7
7.	Fluktuaace	27	7
8.	Přijímání uchazečů	20	5
9.	Výcvik pracovníků	18	4
10.	Příprava na povolání (psych. problémy)	12	3
11.	Kádrové rezervy (psych. problémy)	6	1
12.	Péče o pracující (psych. problémy)	5	1
13.	Psychologické otázky náboru	0	0
14.	Psychologické problémy propouštění	0	0
15.	Psychologické otázky mezd a platů	0	0
Součet		411	100 %

Z psychologického hlediska bylo analyzováno kolem 60 profesí. Kromě skupiny 20 havířských povolání bylo zastoupeno osm dopravních profesí, deset různých řídicích funkcí, 23 dělnických profesí. Bylo zveřejněno přes 200 studií, zabývajících se detailními problémy rozboru různých pracovních činností. Analýzy se bezprostředně týkají 22 podniků a institucí, v nichž byly převážně realizovány. Řada studií byla zaměřena na dílčí problémy komplexního hodnocení, např. na analýzu osobnosti zaměstnanců (23 prací), na problematiku schopností (17 publikací), pracovní motivace (40 studií). Teoretických a metodologických otázek kádrových a personálních činností se týká 16 studií, koncepčních prací 11 a metodických 25.

Pro aplikaci psychologických poznatků v oblasti kádrové a personální práce byla odbornými psychology připravena základní východiska, byly nashromážděny důležité a cenné informace, existují však i úseky málo zpracované, které zasluhují, aby jim byla věnována zvýšená pozornost, a to z hlediska teoretického, metodologického, metodického, z aspektu přípravy realizace kádrové a personální práce v praxi, z hlediska připravenosti odborných psychologů provádět rozborovou, výzkumnou a expertizně konzultační činnost pro pracovníky kádrových a personálních útvarů i pro vedoucí hospodářské pracovníky a konečně z hlediska připravenosti pracovníků kádrových a personálních útvarů.

LITERATURA

1. Bibliografie prací dr. Jozefa Daniela, CSc. Čs. ps. 16, 1972, str. 487—489.
2. Bibliografie psychologických diplomových a disertačních prací obhájených za léta 1959—1967 na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. Čs. ps. 13, 1969, str. 101—103.
3. Horká, J., Dodatek k seznamu diplomových a disertačních prací z psychologie, uveřejněných v Čs. psychol. 2/1968. Čs. ps. 13, 1969, str. 283.
4. Chlebíková, M., Psychológia práce. Bratislava, SPN 1968. Bibliografický zpravidaj 1967, č. 6. Ekonomické aktuality, 446 strán.
5. Chalupa, B., Sedlák, J., Bibliografie z psychologie práce v ČSSR za rok 1966. PEP 2, 1967, str. 186—193.
6. Chalupa, B., Sedlák, J., Bibliografie z psychologie práce v ČSSR za rok 1967. PEP 3, 1968, str. 180—186.
7. Chalupa, B., Sedlák, J., Bibliografie z psychologie práce v ČSSR za rok 1968. PEP 4, 1969, str. 194—200.
8. Chalupa, B., Sedlák, J., Bibliografie z psychologie práce v ČSSR za rok 1969. PEP 5, 1970, str. 225—234.
9. Chalupa, B., Sedlák, J., Bibliografie z psychologie práce v ČSSR za rok 1970. PEP 7, 1972, str. 122—129.
10. Chalupa, B., Sedlák, J., Výzkumné zprávy ukončené v roce 1970. PEP 7, 1972, str. 130—131.
11. Chmelař, V. a kol., Z činnosti katedry psychologie a pedagogiky na fil. fak. v Brně od května 1957 do května 1959. Sborník prací FF BU 8, 1959, řada B 6 str. 115—116.
12. Katedra psychologie a pedagogiky. Sborník: Vám poděkování a lásku Vám. Praha SPN 1960, str. 256—260.
13. Katedra psychologie a Psychologický ústav. Bibliografie 1960—1963. Zborník: Univerzita Komenského v Bratislave 1963/64. Bratislava, SPN 1965, str. 148—152
14. Kováč, Damián, Psychológia na Slovensku v rokoch 1918—1948. Bratislava SAV 1960. Príloha Psychologických štúdií II, 34 strán.
15. Kováč, D., Zoznam prací pracovníkov Ústavu experimentálnej psychologie SAV za obdobie desaťročnej existencie pracoviska. Psychol. štúdie SAV 5, 1963, str. 32 až 42.

16. Novák, P., Ondrášková, Z., Bibliografie psychologických diplomových a dizertačních prací obhájených na filozofické fakultě UJEP v Brně v letech 1969—1973. Psycholog v Československu 6, 1975, čís. 1—2, str. 83—103.
17. Novinky literatury. Psychologie v ČSSR 1971. Praha, Státní knihovna ČSR 1972.
18. Okruhlicová, L., Bibliografie odborných prací profesora A. Jurovského a pramene hodnotiace jeho činnost. Psychológia a psychopatológia dieťaťa 3, 1967—1968, str. 575—597.
19. Okruhlicová, Lýdia, Bibliografia psychologickéj literatúry na Slovensku 1949 až 1973. Bratislava, Psychologické a didaktické testy n. p. 1974, 624 strán.
20. Psychologie a pedagogika na filosofické fakultě v letech 1945—1957. Sborník prací FF BU 6, 1957, řada B 4, str. 121—125.
21. Sedlák, J., Analýza publikační činnosti psychologů práce v ČSSR. PEP 6, 1971, str. 113—114.
22. Sedlák, J., Knižní produkce ČSSR v oblasti psychologie práce v roce 1965. PEP 1, 1966, str. 101—104.
23. Sedlák, J., Psychologie práce v ČSSR. Sborník: Zkušenosti a úkoly psychologie práce ve výrobě. Brno, ČSVTS 1965, str. 9—16; 1966. 2. rozšířené a doplněné vydání, str. 15—22.
24. Sedlák, J., Vývojové tendence v psychologii práce. Nápor 18, 1965. čís. 3, str. 2.
25. Sedlák, J., Vývojový trend psychologických věd. Sborník: Třetí studentská vědecká konference psychologických věd. Brno, FF UJEP 1972, str. 1—3.
26. Sedlák, J., Horká, J., Seznam diplomových a dizertačních prací z psychologie na filosofické fakultě UK Praha a UJEP Brno 1959—1967. Čs. ps. 12, 1968 str. 176—182.
27. Sedlák, J., Chalupa, B., Bibliografie původních a odborných prací z oboru psychologie práce. Sborník: Zkušenosti a úkoly psychologie práce ve výrobě. Brno, ČSVTS 1965, str. 258—277, 2. doplněné vydání 1966, str. 320—345.
28. Sedlák, J., Chalupa, B., Rozvoj oboru psychologie na filosofické fakultě UJEP v letech 1948—1973. Sborník prací FF UJEP 1974, řada I 9, str. 123—139.
29. Sedlák, J., Chalupa, B., Soupis původních prací z oboru psychologie práce. PEP 1, 1966, str. 73—92, 103—104.
30. Sedlák, J., Chalupa, B., Soupis českých a slovenských publikací z oboru psychologie práce za rok 1971. PEP 9, 1974, str. 235—241.
31. Sedlák, J., Chalupa, B., Výzkumné zprávy českých a slovenských autorů z oboru psychologie práce. PEP 9, 1974, str. 241—242.
32. Sedlák, J., Křivohlavý, J., Publikační činnost v oboru psychologie práce. PEP 5, 1970, str. 106—109, 154—157.
33. Tollingerová, D., Bibliografie české a slovenské psychologické literatury za rok 1961—1962. Čs. ps. 8, 1964, str. 372—398.
34. Tollingerová, D., Bibliografie české a slovenské psychologické literatury pro rok 1960. Čs. ps. 5, 1961, str. 387—394.
35. Tollingerová, D., Přehled české a slovenské psychologické literatury uveřejněné v roce 1958. Čs. ps. 3, 1959, str. 267—271.
36. Tollingerová, D., Čečetka, J., Bibliografie české a slovenské psychologické literatury pro rok 1961. Čs. ps. 6, 1962, str. 399—412.
37. Z činnosti katedry psychologie a pedagogiky od poloviny r. 1959 do konce r. 1960. Sborník prací FF BU 10, 1961, řada B 8, str. 137—141.
38. Zoznam Správ Ústavu experimentálnej psychológie SAV za rok 1970. Čs. ps. 15 1971, str. 302.

АНАЛИЗ ПУБЛИКАЦИЙ ПО ПСИХОЛОГИИ В ОБЛАСТИ КАДРОВОЙ И ПЕРСОНАЛЬНОЙ РАБОТЫ ЗА 1949—1971 гг.

Объем чешских и словацких исследований, экспериментальных и синтетических работ в кадровой и персональной областях за 1949—1971 гг. очень широк и представляет собой 38 % всех публикаций психологов труда. В вышеприведенной статье дается анализ постепенного роста работ по психологии труда на темы кадровой и персональной работы и констатируется, что по сравнению с 1949—1954 гг. было опубликовано за 1967—1975 в 38 раз больше работ с этой тематикой, что соответствует необходи-

мости решать эти проблемы в государственном масштабе. Большое повышение числа упомянутых работ является также следствием того, что решение вопросов о кадровой и персональной работе не считается — в отличие от капиталистических стран — тайной завода или учреждения, а что публикуются все основные данные в этой области. В результате происходит между отдельными предприятиями и заводами широкий обмен опытом, и уровень этой работы таким образом все время повышается. Автор статьи путем частотного анализа устанавливает, какал доли всех публикаций по психологии труда отводятся на отдельных авторов, и приходит к заключению, что из 394 психологов-специалистов, работающих по этой тематике, 33 опубликовало 4—10 работ и 16 психологов (т. е. 4 %) — самых продуктивных авторов — опубликовало 11—69 работ.

Автор обращает внимание читателей также на то, что 50 % работ, посвященных психологии труда, касается отдельных видов кадровой и персональной деятельности. Кроме того приводятся темы, наиболее часто и наиболее редко обработанные с точки зрения психологии.

Из полученных данных автор делает вывод для реализации дальнейших исследований.

(Перевел Ииржи Бронец)

AN ANALYSIS OF PSYCHOLOGY PUBLICATIONS IN THE FIELD OF CADRE AND PERSONNEL WORK FROM THE YEARS 1949—1971

The range of Czech and Slovak studies, experimental as well as synthetic papers in field of cadre and personnel work from 1949 to 1971 is considerable because it includes 38 per cent of the contributions by specialized psychologists of work. The analysis refers to the increased trend of development as far as psychological cadre and personnel work is concerned, and shows that the increase of the 1967—1971 period was more than 38 times greater than in the years 1949—1954, which corresponds to the increased need for solving this problem on a nation-wide scale. In addition, this trend is just a consequence of the fact that cadre and personnel work problems are not considered to be enterprise secrets, which is the case, for example, in capitalist countries, but all principal knowledge is publicized, a wide exchange of experience occurs, and cadre and personnel activities in enterprises and factories are of better quality. The study then follows the share of the authors' contributions by means of the frequency analysis which has found out that out of 394 specialized psychologists whose job is in the psychology of work 33 of them have published 4—10 studies, and 16 psychologists (i.e. 4 per cent) belonging to the most productive authors in the field of cadre and personnel work have published 11—69 studies.

The frequency display of publications is followed in the cadre and personnel activities which form almost 50 per cent of all the papers published in the field of occupational psychology. There is an indication of the most and least treated sections from the psychological point of view.

The facts obtained are used to draw conclusions for further research work.